

Sylaby na kurz

„Polícia a tajné služby v moderných dejinách Habsburskej monarchie“

Meno vyučujúceho: Michal Chvojka, Ph.D.

Pracovisko: Filozofická fakulta

Katedra histórie

Univerzita Sv. Cyrila a Metoda

Trnava, Slovensko

<http://ff.ucm.sk/Slovensky/Katedry/historia/chvojka.htm>

Kontakt: michal.chvojka@ucm.sk

Anotácia predmetu:

Cieľom tohto kurzu je podať stručný prehľad o genéze, postavení a úlohách tajnej a politickej polície v habsburskej monarchii od osvietenského absolutizmu až do revolúcie v rokoch 1848/9. Po teoretickej línii sa budeme opierať o Benthamov model panoptikonu, pričom v úvode sa stručne oboznámime aj so situáciou tajných služieb a polície na severe a západe Európy. Medzi ťažiskovými témami nebude chýbať problematika formovania modernej polície v strednej Európe v rámci centralizačných reforiem Jozefa II., konfrontácia štátu s tajnými spoločnosťami na príklade uhorských jakobínov, talianskych karbonárov a poľských independentistov, otázka cenzúry či vzťah medzi „štátom“ a „spoločnosťou“. Na záver si na príklade revolúcií v 30. a 40. rokoch 19. storočia ukážeme silné i slabé stránky policajného systému v Habsburskej monarchii a zovšeobecníme tie jeho črty, ktoré sa uplatňovali v neskorších obdobiach.

Kľúčové slová:

Habsburská monarchia – tajná/štátna polícia – tajné spoločnosti – cenzúra - nacionalizmus

Témy:

1. Bentham, Foucault a teória panoptizmu
2. Model, protipól alebo korelácia? „Dobrá polícia“ vo Francúzsku, Veľkej Británii a v Škandinávii
3. Jozef II., osvietenký absolutizmus a centralizácia policajného systému
4. Politický systém habsburskej monarchie a hnutie uhorských jakobínov
5. Pasy, víza a byrokracia alebo „čínsky múr“ okolo Habsburskej monarchie?
6. Štát a spoločnosť v „predmarcovom období“ – otázka autority a individuality

7. Admittitur alebo Damnatur? Problematika habsburskej cenzúry...
8. Parížska Júlová revolúcia a jej odraz v činnosti tajnej polície
9. Medzi konšpiráciou a revolúciou. Poliaci v boji za národnú slobodu
10. Jar národov, koniec Metternichovskej éry a neoabsolutizmus

Typ predmetu a podmienky udelenia kreditov

1. Prednáška
2. Napísanie 3 stranovej eseje v rámci prednášanej problematiky na základe porovnania s prednáškami a vychádzajúc z archívnych zdrojov (napr. fondy v brnenskom Moravskom zemskom archíve: Policejní ředitelství Brno, B 26, Moravsko-slezské gubernium-presidium, B 95, Zemský úřad, spisy StB, protektorátna polícia,...) z oblasti polície a tajných služieb od stredoveku po súčasnosť

LITERATÚRA

- ♦ BIBL, Viktor: Die Wiener Polizei. Eine kulturhistorische Studie. Leipzig – Wien – N.Y. 1927.
- ♦ BÜSSEM, Eberhard: Die Karlsbader Beschlüsse von 1819. Hildesheim 1974.
- ♦ EMERSON, Donald E.: Metternich and the Political Police. Security and Subversion in the Hapsburg Monarchy (1815 – 1830). The Hague 1968.
- ♦ EMSLEY, Clive: Gendarmes and the State in Nineteenth - Century Europe. Oxford – N.Y. 1999.
- ♦ FORCHER, Michael: Die geheime Staatspolizei im vormärzlichen Tirol und Vorarlberg. Diss., Univ. Innsbruck 1966.
- ♦ FOURNIER, August: Die Geheimpolizei auf dem Wiener Kongress. Wien 1913.
- ♦ GEBHARDT, Helmut: Die Grazer Polizei 1786 – 1850. Ein Beitrag zur Geschichte des österreichischen Sicherheitswesens im aufgeklärten Absolutismus und im Vormärz. Graz 1992.
- ♦ HINTERLEITNER, Reinhold: Die Linzer Polizeidirektion in der Ära Metternich. Ihre politische und soziale Bedeutung von 1815 bis 1848, sowie Beiträge zur Geschichte Oberösterreichs im Vormärz. Masch. Diss., Graz 1973.
- ♦ HOEFER, Frank T.: Pressepolitik und Polizeistaat Metternichs. Die Überwachung von Presse und politischer Öffentlichkeit in Deutschland und den Nachbarstaaten durch das Mainzer Informationsbüro (1833 – 1848). In: Dortmunder Beiträge zur Zeitungsforschung. München – N. Y. – London – Paris 1983, Bd. 37.

- ♦ SIEMANN, Wolfram: Deutschlands Ruhe, Sicherheit und Ordnung. Die Anfänge der politischen Polizei 1806 – 1866. Tübingen 1985.

EDÍCIE PRAMEŇOV

- ♦ DICKMANN, Fritz (Ed.): Renaissance, Glaubenskämpfe, Absolutismus. In: Geschichte in Quellen. München 1976, Bd. 3.
- ♦ DROSS, Elisabeth (Hrsg.): Quellen zur Ära Metternich. In: Ausgewählte Quellen zur deutschen Geschichte der Neuzeit. Darmstadt 1999, Bd. 23a.
- ♦ RIETRA, Madeleine: Jung Österreich. Dokumente und Materialien zur liberalen österreichischen Opposition 1835 – 1848. Amsterdam 1980.
- ♦ SACHER – MASOCH, Leopold v.: Polnische Revolutionen. Erinnerungen aus Galizien. Prag 1863.
- ♦ SCHÖNBRUNN, Günther (Ed.): Das Bürgerliche Zeitalter 1805-1914. In: Geschichte in Quellen. München 1980, Bd. 4.
- ♦ WALKER, Mack (Ed.): Metternich's Europe. Selected Documents. London – Melbourne 1968.

Michal Chvojka, Ph.D.